

СУЧАСНІ ТЕХНІКИ ТА ПРИЙОМИ В ТЕХНОЛОГІЇ КЛАПТИКОВОГО ШИТВА

Оксана КУДРЯ, завідувачка кафедри виробничо-інформаційних технологій та безпеки життєдіяльності Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Значна відповідальність за реалізацію завдань Нової української школи, за формування в п'ятикласників ключових компетентностей і наскрізних умінь лежить на вчителях-предметниках. Одним з основних завдань учителя трудового навчання та технологій є створення навчально-предметного середовища, яке забезпечуватиме психолого-педагогічний комфорт і сприятиме вияву творчості учнів [5, 11].

Згідно з Державним стандартом метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, що вміє творчо застосовувати традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва. Модельна програма для 5 – 6 класів (автори: Ходзицька І. Ю., Горобець О. В., Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М.) включає перелік основних технологій, до яких належить і технологія клаптикового шиття [7].

Ця технологія за своєю початковою суттю відноситься до апсайклінгу і має традиційну технологічну послідовність створення клаптикових полотен та виробів з них. У той же час вона збагатилася інноваціями: напрацьовано техніки, що допомагають досягати надзвичайно цікавих візуальних ефектів клаптикового полотна, та прийоми прискороного крою і зшивання.

Клаптикове шитво (також печворк, від англ. *patchwork* – «ковдра, покривало, виріб із різнокольорових клаптів») – це популярний сьогодні вид декоративно-ужиткового мистецтва. Клаптиковою технікою можна виготовити безліч виробів, які створюються за принципом мозаїки: столові скатертини і серветки, прихватки, покривала, фіранки, сумки, дитячі іграшки, одяг тощо [4].

Технологія клаптикового шитва продовжує бути актуальною в творчості митців, дизайнерів [1 – 3; 7]. Сутність цієї технології полягає в особливому з'єднанні клаптиків різнобарвних тканин для створення аплікації чи текстильного виробу. При зшиванні різнокольорових клаптиків тканини утворюється єдине полотно з різноманітними візерунками, картинами і

навіть фактурою. Традиційними для печворка техніками є «Спіраль», «Смужка», «Квадрати», «Трикутники», «Кутики», «Соти».

Потрібно відмітити, що традиційний печворк збагатився новими способами розміщення клаптиків тканини [10]. Популярності набули техніки «Барджелло», «Акварель», «Орігамі», «Відображення» (рис. 1).

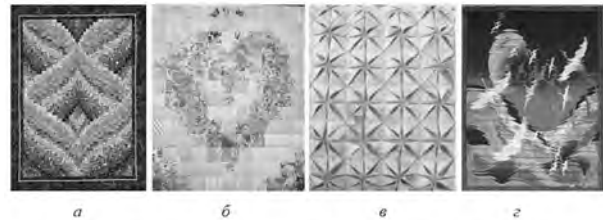

Рис. 1. Нові прийоми розміщення клаптиків тканини в техніці «Печворк»:
а) техніка «Барджелло»,
б) техніка «Акварель»,
в) техніка «Орігамі»,
г) техніка «Відображення»

Розглянемо детальніше технологію виготовлення виробу з прийомом розміщення елементів у техніці «Відображення». Техніка «Відображення» є досить цікавою і нестандартною у виконанні. Отримані зображення нагадують ефект віддзеркалення предметів у воді.

Для виготовлення виробу з використанням цієї техніки необхідно в першу чергу створити загальне полотно, для чого потрібно взяти в роботу 4 ідентичні за малюнком заготовки тканини та по чергово розрізати спочатку на горизонтальні смуги, скласти і зшити їх у певному порядку. Отримують з 4 заготовок уже 2. Їх також розрізають, але вже на вертикальні смуги, з яких викладають єдине полотно. Саме це загальне полотно вже використовується як аплікація для декоративного оформлення виробу, чи як самостійний виріб [8].

Поетапне виконання аплікації на основі технології клаптикового шитва з прийомом розміщення елементів у техніці «Відображення» наведено в інструкційно-технологічній картці (Додаток А).

Серед сучасних прийомів, що використовуються при виготовленні виробів з клаптиків можна назвати такі:

1) прийоми прискороного крою (нарізання з тканини полос, які надалі складаються шарами для подальшого нарізання елементів прямокутної, квадратної чи трикутної форми);

2) прийоми прискороного зшивання (почергове з'єднання окремих елементів у полоси з наступним почерговим з'єднанням полос у єдине полотно).

З цими прийомами важливо ознайомити учнів, адже вони можуть бути використані при створенні аплікацій і швейних виробів із клаптиків.

Прийоми прискороного крою.

Більшу частину клаптиків можна швидко й охайно викроїти за допомогою роликового ножа, спеціальної підкладки для крою і прозорої кравецької лінійки.

Розкрякування тканини з використанням методів прискороного крою виконують у такій послідовності:

1. Складають тканину пополам, суміщаючи кромки. Беруть її за кінці згином до низу (згин має проходити точно по нитці підткання) (рис. 2).

2. Кладуть тканину на підкладку для розкрякування точно по лінії розмітки. Розміщують лінійку біля зрізу перпендикулярно згиному. Обрізають тканину, що виступає. (потрібно слідкувати, щоб тканина не зсовувалась) (рис. 3).

3. Кладуть лінійку паралельно зрізам і відрізають смуги потрібної ширини (рис. 4).

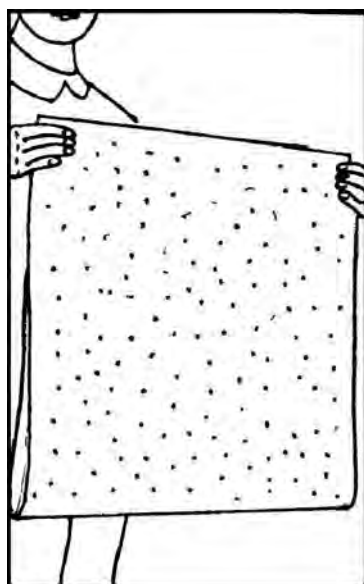

Рис. 2. Підготовка тканини до розкрякування

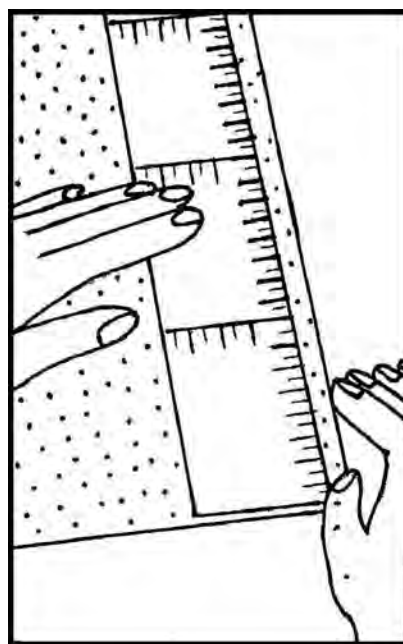

Рис. 3. Вирівнювання зрізів тканини

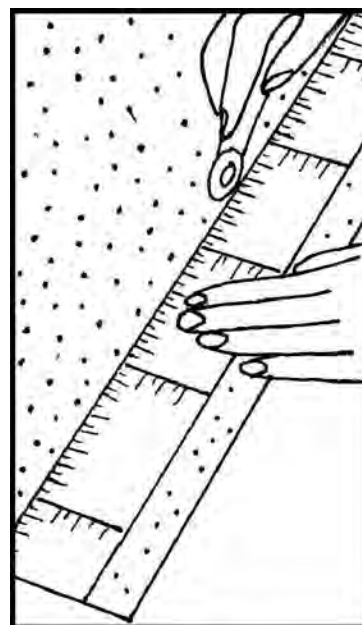

Рис. 4. Викроювання смуг

4. Смуги розрізають на квадрати і прямокутники. При цьому можна скласти 3–4 смуги рівною стопкою. Обрізають кромки точно під 90° до зрізів. Потім відрізають клаптики потрібної ширини, щільно притискаючи лінійку (рис. 5).

5. Розрізають квадрати на трикутники по діагоналі, навпіл чи на чотири частини залежно від задуму. Квадрати також можна скласти по 3–4 штуки рівною стопкою і розрізати (рис. 6).

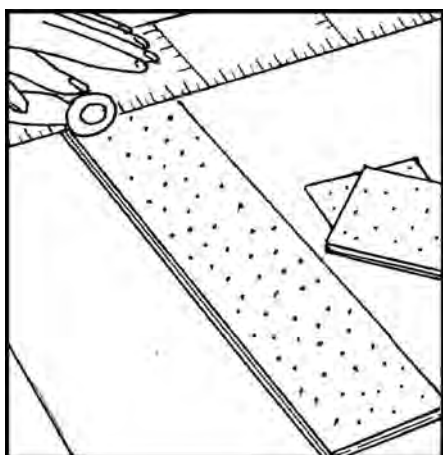

Рис. 5. Розрізання смуг на квадрати

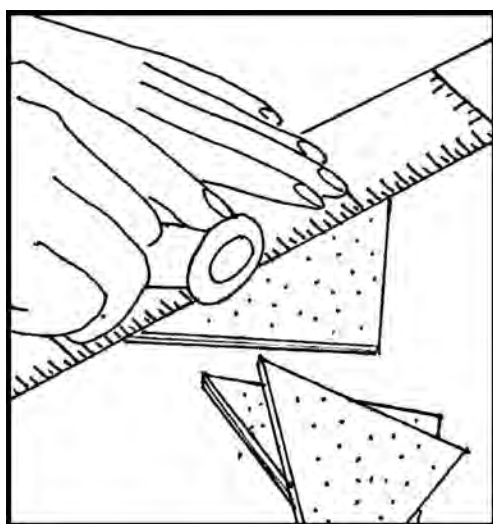

Рис. 6. Розрізання квадратів на трикутники

Як правило, якщо немає особливих вказівок, клаптики викроюють по прямій. Смуги нарізають поперек кромки на всю ширину тканини, а потім з них викроюють потрібні елементи узору.

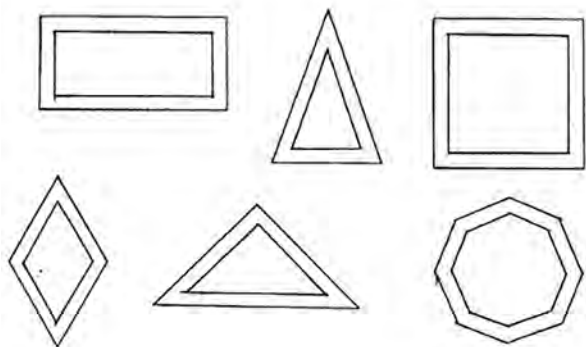

Рис. 7. Шаблони різних форм

У деяких випадках при розкрію окремих деталей використовують шаблони (рис. 7). Їх виготовляють з металу, оргскла, пластмаси. Крім того, вони можуть бути виготовлені із цупкового паперу, але для багаторазового використання такі шаблони не придатні: папір швидко зношується по кутах, тому форма деталі може спотворюватися.

При зшиванні окремих деталей залишають припуски на шви 6 мм.

Прийоми прискореного зшивання.

Економить час спосіб зшивання декількох деталей неперервною гірляндою, яку потім розрізають.

Зшивання блоку гірляндою виконують у такій послідовності:

1. Розкладають деталі блоку в потрібному порядку. Зшивають перші дві деталі верхнього ряду і, не відрізаючи нитки, повторюють те ж саме для наступного ряду і так далі, до останнього ряду (рис. 8). Гірлянду не розрізають.

2. Пришивають наступні деталі узору, починаючи з верхнього ряду (рис. 9). Гірлянду не розрізають. Так само пришивають усі інші деталі.

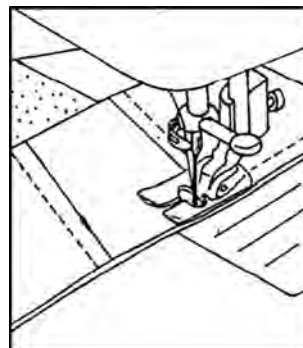

Рис. 8. Зшивання перших двох деталей кожного ряду

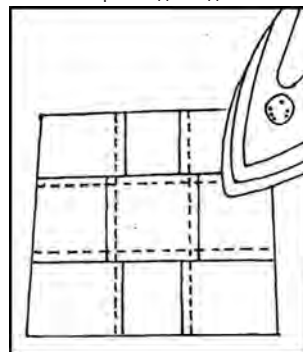

Рис. 9. Зшивання деталей кожного ряду

3. Зшивають готові ряди. Розпрасовують припуски в протилежні боки (рис. 10).

4. Запрасовують довгі припуски на один бік, а потім припрасовують блок із лицьового боку (рис. 11).

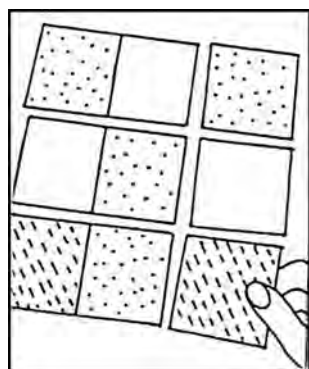

Рис. 10. Зшивання готових рядів

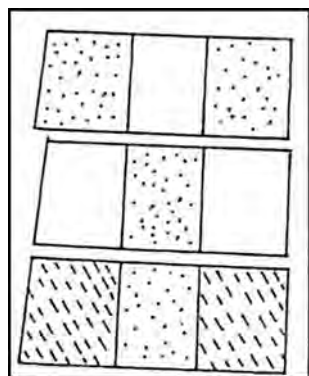

Рис. 11. Запрасування довгих припусків

Охайний, закінчений вигляд і міцні, добре оброблені краї виробів забезпечує обкантування подвійною смугою. Смуги для виконання обкантувального шва викроюють з тієї ж тканини, що і деталі виробу, або ж з іншої тканини, що гармоніює за кольором.

Обкантувальна смуга, викроєна по прямій, буває двох розмірів:

- звичайна – ширина в готовому вигляді близько 1,3 см;
- вузька – ширина в готовому вигляді близько 1 см.

Частіше виконують звичайну обкантувальну смугу, ширина якої при розкрої складає 6,5 см. Вузькою обкантувальною смугою обробляють невеликі вироби (настінні панно довжиною не більше 91,5 см; шириною викроєної смуги 5 см).

Обкантування зрізів виробів виконують у такій послідовності:

1. Складають тканину навпіл по дольовій нитці. Відрізають поперек згину смуги шириною 6,5 см для звичайної обкантувальної смуги чи 5 см – для вузької (рис. 12).

2. Скріплюють смуги лицьовими боками булавкою під прямим кутом одна до одної. Отримують V-образне з'єднання, яке зшивається по діагоналі (рис. 13).

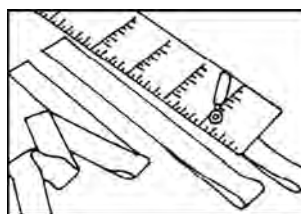

Рис. 12. Викроювання смуг

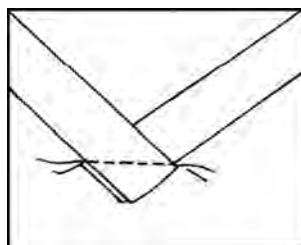

Рис. 13. Зшивання смуг

3. Обрізають зайву тканину, залишивши припуски 6 мм. Розпрасовують їх. Обрізають кутики, які виступають за зріз смуги. Складають смугу вздовж пополам виворітним боком всередину, і згин припрасовують (рис. 14).

4. Вимірюють клаптикове полотно через центр. Додають до цього розміру 5 см і викроюють дві обкантувальні смуги отриманої довжини. Відступають від кожного кінця на 2,5 см і роблять мітку. Відстань між мітками ділять на чотири і знову відмічають. Так само ділять і відмічають верхній і нижній зрізи клаптикового полотна (рис. 15).

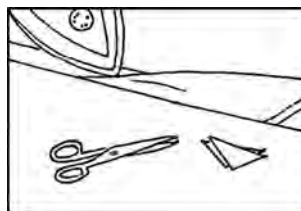

Рис. 14. Виготовлення подвійної смуги

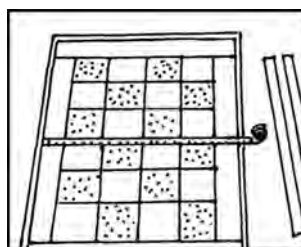

Рис. 15. Вимірювання клаптикового полотна

5. Кладуть обкантувальну смугу поверх клаптикової частини, суміщають зрізи і мітки. З кожного боку окантовка буде виступати на 2,5 см. Прикріплюють її булавками, припо-саджуючи зайву тканину (рис. 16).

6. Пришивають смугу з припуском близько 6 мм (рис. 17).

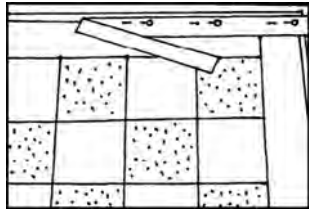

Рис. 16. Накладання обконтуральної смуги поверх клаптикової частини

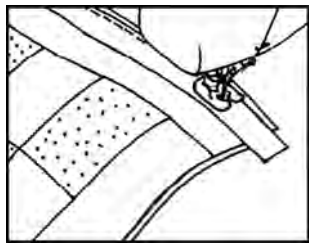

Рис. 17. Пришивання смуги

7. Обрізають край прокладки і підкладки, що виступає, на відстані не більше 1,3 см від шва пришивання для звичайної обконтуральної смуги чи 1 см – для вузької (рис. 18).

8. Відвертають обконтуральну смугу навколо зрізу на зворотній бік виробу таким чином, щоб згин обконтуральної смуги закривав шов. Приколюють булавками в шов (рис. 19).

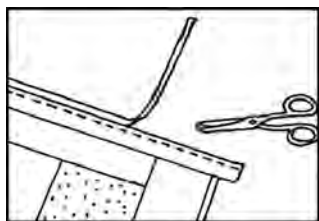

Рис. 18. Обрізання краю прокладки і підкладки

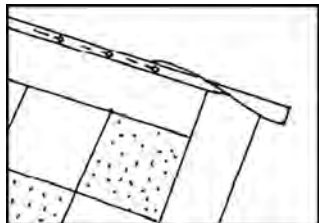

Рис. 19. Відвернення обконтуральної смуги навколо зрізу

9. Прокладають на клаптиковому боці строчку «у шов» (рис. 20).

10. Повторюють етапи 5 – 9 для нижнього зрізу виробу. Обрізають кінці обконтуральної смуги, які виступають, нарівні зі зрізами лицьового клаптикового полотна (рис. 21).

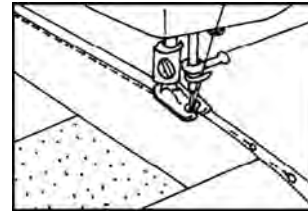

Рис. 20. Прокладання строчки «у шов»

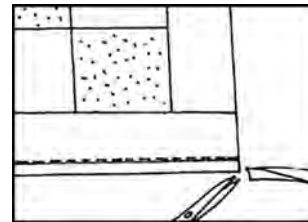

Рис. 21. Обрізання кінців обконтуральної смуги

11. Повторюють етапи 4 – 7 для бічних зрізів виробу, мірки на етапі 4 знімати через центр. Кінці обконтуральної смуги, що виступають, зрізають на відстані 1,3 см від обробленого краю (рис. 22).

12. Відвертають обконтуральну смугу і загинають кінці, що виступають поверх обробленого краю, припрасовують. Завертають обконтуральну смугу на зворотній бік виробу і пришивають у шов, як показано в етапах 8 – 9. Кінець зашивають потайним швом вручну (рис. 23).

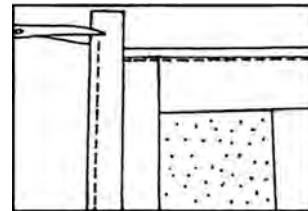

Рис. 22. Зрізання кінців обконтуральної смуги на відстані 1,3 см від обробленого краю

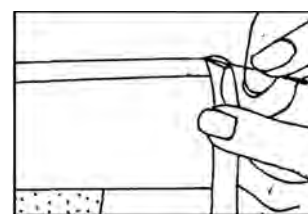

Рис. 23. Зашивання кінців обконтуральної смуги потайним швом вручну

Для клаптикової техніки краще використовувати бавовняні тканини, бо вони легко перуться, є порівняно довговічними і з ними легко працювати. Можна використовувати сукно, полотно, шовк, атлас.

Бавовняні тканини перед використанням потрібно випрати в теплій воді для збігання.

Якщо темні чи яскраві тканини линяють, їх потрібно виполіскувати до тих пір, поки вода стане чистою. Після цього тканину сушать і прасують.

Для надання клаптиковим виробам об'ємного вигляду використовують матеріали для прокладки: флізелін, синтепон, ватин, поролон тощо.

Технологія виготовлення прихватки в техніці клаптикового шитва.

Приклад алгоритму діяльності при виготовленні прихватки клаптиковою технікою:

- розробити ескіз прихватки, яка виготовлятиметься клаптиковою технікою;
- виконати креслення прихватки в натуральну величину;
- виготовити викрійку, а при необхідності – шаблон;
- дібрати тканину, з якої виготовлятиметься прихватка;
- дібрати матеріал для підкладки і прокладки;
- розкроїти тканину з використанням методів прискореного крою (якщо для деталей прихватки підібрано різні клаптики тканини, то використати при розкрої шаблон);
- зшити деталі крою прихватки;
- з'єднати лицьове клаптикове полотно з деталями підкладки та прокладки;
- обробити краї прихватки.

Послідовність виготовлення прихватки клаптиковою технікою:

1. Вибір варіанту прихватки, що виготовлятиметься (рис. 24).

2. Виконання креслення прихватки в натуральну величину відповідно до обраного першого варіанту з рис.24.

3. Виготовлення шаблону. Згідно креслення елемент, що повторюється, – це трикутник. За визначеними розмірами та з урахуванням припусків на шви виготовляють шаблон з цупкого паперу (рис. 25).

4. Вибір тканини для прихватки. Прихватку виготовляють або з однієї тканини, або ж добирають різноманітні клаптики, дотримуючись при цьому правил поєднання кольорів.

Рис. 24. Варіанти прихваток

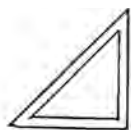

Рис. 25. Шаблон

5. Вибір матеріалів для підкладки та прокладки. Для підкладки використовують таку ж тканину, як і для лицьового клаптикового полотна, а для прокладки – ватин, синтепон, поролон.

6. Викроювання деталей прихватки. Якщо прихватку виготовляють з різних клаптиків тканин, то для розкрою використовують шаблон, якщо ж з однієї тканини, то можна використати технологію прискореного крою. Стосовно обраного варіанту прихватки технологія прискореного крою є можливою. Так, при розкрої деталей прихватки тканину складають пополам, суміщуючи кромки. Розміщують лінійку паралельно зрізам і відрізають смугу потрібної ширини. Смугу розрізають на квадрати, які потім складають рівною стопкою і розрізають на трикутники.

7. Зшивання деталей крою. Зшивають деталі крою вибраного варіанту прихватки в послідовності, що наведена в інструкційно-технологічній картці (Додаток Б).

По закінченню роботи оформлюється тематична папка «Клаптикова техніка шитва (печворк)», що включатиме графічне зображення прихватки, креслення прихватки в натуральну величину, викрійку, шаблони, опис технології виготовлення прихватки, виконаної клаптиковою технікою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова О. В., Єжова О. В., Чистякова Л. О., Кудревич І. О. Дизайн-проекування авторської колекції одягу з використанням техніки печворк. *Art and Design*. 2020. № 1 (09). С. 28 – 40.
2. Дідух А. Проста аплікація в колекціях прет-а-порте сучасних вітчизняних дизайнерів-модельєрів. *Вісник львівської національної академії мистецтв*. 2015. Вип. 26. с. 169 – 179.
3. Жидких О. Б. Художні особливості застосування техніки печворк в сучасному одязі. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 154 – 159.
4. Кольская М. А. Печворк и квиллинг. Харьков : Фолио, 2012. 217 с., ил.
5. Нова українська школа: поради для вчителів / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ДТД, 2018. 160 с.
6. Модельна навчальна програма «Технології. 5 – 6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ходзицька І. Ю., Горобець О. В., Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М.). https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni_prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poeta.p.z.2022/Tehmol.osv.gal/Tekhnol.5-6.klas.Khodzytska.ta.in.14.07.pdf
7. Приходько-Кононенко І. О., Колосніченко О. В., Остапенко Н. В., Сіндарова Л. Р. Дизайн-проекування колекції жіночого одягу з використанням техніки печворк. *Art and Design*. 2018. № 2. С. 66 – 73.
8. Brenda Esslinger. *Fabulous fractures: easy one-of-a-kind fractured quilts* / Tsslinger B. Oklahoma: Ashton publications, 2009. 32 с.